

YP:n toimitusneuvostoa täydennetty

Pääjohtaja Pekka Puska on päättänyt täydentää 1.6.2011 alkaen Yhteiskuntapolitiikka-lehden toimitusneuvostoa kolmella uudella jäsenellä, jotka ovat professori Marika Jalovaara (Helsingin yliopisto), professori Susan Kuivalainen (Turun yliopisto) ja tutkimuspäällikkö Tuukka Tammi (A-klinikkasäätiö).

Täydennyksen taustalla on Tieteellisten seurain valtuuskunnan käynnistämä hanke tieteellisten julkaisujen laadun arvioimiseksi. Hankkeessa yhdeksi tieteellisen lehden kriteeriksi on nousemassa se, että toimitusneuvostossa on organisaation ulkopuolisia jäseniä. Koska nykyisen toimitusneuvoston

jäsenet ovat kaikki THL:n tutkijoita, kokoonpanoa haluttiin täydentää talon ulkopuolisilla asiantuntijoilla. Neuvoston nykyiset jäsenet ovat Jussi Simpura (pj.), Marko Elovainio, Pekka Hakkarainen, Piia Jallinoja, Seppo Koskinen, Antti Uutela ja Matti Virtanen (siht.).

Työelämän näkymätön ja näkyvä kieli

KATRI KLEEMOLA

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisi keväällä 2011 artikkelikokoelman ”Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt”, jossa tarkastellaan uuden työelämän, tieto- ja asiantuntijatyön kielellisiä käytänteitä ja kielitietoisuutta. Teoksen johdannossa kirjan toimittajat toteavat, että nykypäivän työ on tietotyötä: lähes kaikissa ammateissa on tiedon käsitteilyyn liittyviä tehtäviä. Tässä uuden tyyppisessä työssä on keskiössä ”kielellinen toiminta eli vuorovaikutuksen ja viestinnän hallinta”. Kokonaan toinen asia on sitten se, tiedostavatko tietojen ja asiantuntijatyöläiset, että kieli on heidän tärkein työvälineensä, ja huolehditaanko työntekijöiden kieliosaamisesta.

Ulla Tiirilä käsittelee artikkelissaan ”Sanoilla lavastettu virasto” kielen merkitystä sosiaali- ja hoiva-alan tehtävissä. Tekstien määrä on lisääntynyt: päätöksiä on kirjoitettu aina, mutta nykyään niiden lisäksi tuotetaan suunnitelma-, seuranta- ja kilpailutusasiakirjoja. Kirjallisia dokumentteja pidetään luotettavina, niitä pidetään suorastaan itseisarvoisina. Kirjoitetulla kielellä uskotaan olevan erityistä voimaa. Tiirilä esittää esimerkin, joka voisi olla hauska, jos se ei olisi jopa groteski: ”--- Helsingin sosiaaliviraston kahdesta sitovasta tavoitteesta vuoden 2006 päivähoitotoiminnalle toinen oli se, että kaikilla lapsilla on *palvelusuunnitelma* – ei siis se, että jokainen lapsi saa ai-

Marjut Johansson & Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.)
Kieli työssä.
Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt
SKS, 2011

kaa, huomiota tai syliä, hyvää ruokaa, leikkiä tai lepoa. Toimen tavoite oli tilojen kustannustehokas käyttö.”

Vaikka sosiaali- ja hoiva-alalla tekstien tuotannon merkitys on kasvanut, edellytyksistä ei ole pidetty huolta. Tiirilän mukaan tekstejä laaditaan järjestelmissä, joita ei ole tarkoitettu tekstien tekemiseen, työntekijöiden atk-aidot ovat puutteellisia ja tietokoneita ei ole riittävästi. Käytännössä teksti laaditaan usein

kahdesti: ensin paperille ja vasta sitten järjestelmään, koska tietokoneita ei ole saatavilla.

Liike-elämän monikansallisuudessa kieli saattaa saada aivan uusia merkityksiä. Eero Vaaran ja kumppaneiden artikkelissa ”Kieli ja valta fuusioituvassa monikansallisessa yrityksessä” tarkastellaan monikansallisen yrityksen kielivalinnan merkitystä mm. vallan näkökulmasta. Esimerkkinä he esittävät suomalaisen Meritan ja ruotsalaisen Nordbankenin yhdistymisen 1990-luvun lopulla. Uudessa suuryrityksessä johdon ja sitä myöten koko yrityksen kieleksi valikoitui hieman vahingossakin ruotsi. Kielivalinta oli omiaan vahvistamaan jo ennestään syntynyttä mielikuvaa ruotsalaisista jyräämissä pienen Suomen. Kielivalinnan myötä suomalaisten eteneminen uralla tuli vaikeammaksi, koska yleneminen edellytti käytännössä sujuvaa ruotsin taitoa.

Ruotsalaiset eivät aluksi tuntuneet ymmärtävän Suomen kielellistä todellisuutta eli sitä, että suomalaiset eivät noin keskimäärin hallitse ruotsin kieltä kuin auttavasti. Fuusion jälkeiset ongelmat ja keskustelu osoittivat koko yrityksen laajuisen kielipolitiikan tärkeyden. MeritaNordbankenin yhdistyksessä edelleen tanskalaisen Unidanmarkin kanssa vuosituhanen vaihteessa yrityksen kieleksi valittiinkin englanti.

Vaikka kieli ja sen ulottuvuudet ovat nykyöelämässä merkittävässä – jos ei jopa merkittävimmässä – asemassa, kielen tärkeyttä ei kuitenkaan tiedosteta. Riitta Pyykkö analysoi viime vuosien aikana julkaistuja tulevaisuusraportteja ja sitä, miten kieli niissä esiintyy. Kielestä puhutaan lähinnä kielilain noudattamisen ja yritysten kilpailukyvyn kannalta. Näyttää siltä, että kielitaito on raporteissa vieraiden kielten (=eng-

lannin) taitoa. Pyykkö toteaa: ”--omien äidinkielen roolista innovaatioiden maailmassa ei olla kiinnostuneita”. Kuitenkin raporttien lähiluku osoittaa Pyykön mukaan, että nimenomaan kielellisiä taitoja (vuorovaikutus, kanssakäyminen, verkostot, yhteistyö) pidetään tärkeinä taitoina tulevaisuudessa. Kielitaito on olennaisessa osassa tieteen, taiteen ja teknologian synnyssä ja kehittämisessä.

Raporttien näkökulma kieleen vaikuttaa lyhytnäköiseltä, mutta peilaa mielestäni hyvin asenteita nyky-Suomessa: äidinkielen taitoja ei arvosteta tai niitä pidetään itsestäänselvytenä. Oman näkemykseni mukaan kumpikin näkökulma menee ”metsään”. Suomen kieltä taitavasti käyttävä kirjoittaja on sekä kullan arvoinen että äärimmäisen harvinainen ilmiö. Eikä se äidinkielen hyvä hallitseminen ole haitaksi vieraita kieliä opiskellessakaan.

Myytyjen lasten tarinoita

ULLA VIERTOLA

1960-luvulla lapsuuttaan ja nuoruuttaan elänyt henkilö saattaa nykypäivänä muistella sen aikaista maailmaa, jota leimasi moderni edistysusko. Ihmiselon uskottiin koko ajan kehittyvän paremmaksi jonkinlaisen luonnollisen yhteiskuntaevoluution tuloksena. Länsimaiden johdolla koko ihmiskunta sivistyi vääjäämättä, ja

esimerkiksi merirosvousta ja orjakauppaa pidettiin lopullisesti historian hämärään siirtyneinä, alkeellisina ilmiöinä. Kun 2000-luvun alussa puhutaan merirosvojen ja ihmiskauppiaiden uudesta tulemisesta, mieleen nousee epäily siitä, onko edistys sittenkään miltään osin vääjäämätöntä. Jo kauan sitten hyviksi havaitut toimintatavat

Jouko Halmekoski
Orjamarkkinat. Huutolaislasten
kohtaloita Suomessa
Ajatus Kirjat, 2011

palaavat heti, kun niille on ns. sosiaalinen tilaus. Kun köyhyys syvenee, löytyy aina niitä, jotka joutuvat sen uhreiksi tai ryhtyvät sen hyväksikäyttäjiksi.